

H. Ekrem Cunedioğlu¹
Kalkınma Programı Direktörü

İNFAZ DÜZENLEMELERİNİN TOPLUMSAL MALİYETİ: 11. YARGI PAKETİ VE YENİ RAHŞAN AFFI SENDROMU

DEĞERLENDİRME NOTU

Rojda Yakışıklı, Hasan Durka, Nida Türkmen, Mehmet Ali Zengin... Bu isimler, yalnızca birer adli vaka istatistiği değil; 11. Yargı Paketi kapsamındaki infaz düzenlemesiyle 26 Aralık 2025 tarihi itibarıyla tahliyeleri başlayan tutuklu ve hükümlülerin karıştığı olaylarda hayatını kaybeden vatandaşlarımız. Teknik olarak bir infaz iyileştirmesi olarak sunulan, ancak sonuçları itibarıyla fiili bir genel af niteliği taşıyan bu düzenleme, toplumda zaten kırılan olan adalet inancını ve güvenlik algısını derinden sarsma riski ihtiva etmektedir.

Bu sarsıntı, yalnızca adliye koridorlarında değil, dijital kamusal alanda da somut bir paniğe dönüşmektedir. Sosyal medya platformlarında hızla yayılan ve vatandaşların birbirini “Kimseyle tartışmayın, ihtiyaç olmadıkça sokağa çıkmayın” şeklinde uyardığı paylaşımlar, devletin asli fonksiyonu olan can güvenliğini sağlama kapasitesine duyulan güvenin erozyona uğradığını göstermektedir. Hukuk sosyolojisi perspektifinden bakıldığında bu durum, toplumsal sözleşmenin meşruiyet zeminini oluşturan “koruma-itaat ilişkisinin” zedelenmesi anlamına gelmektedir.

Esasen Türkiye, infaz hukuku tarihinde bu tür örtülü af süreçlerine yabancı değildir. Kamuoyunda Rahşan Affı olarak bilinen ve 2000 yılında yürürlüğe giren 4616 sayılı Şartla Salıverme ve Erteleme Yasası, benzer bir cezaevlerini boşaltma motivasyonu ile hayata geçirilmiş, ancak beklenen toplumsal barışı sağlamadığı gibi suç oranlarında dramatik artışlara neden olmuştur (Demirbaş, 2001). Tarihsel veriler, rehabilitasyon süreçleri tamamlanmadan ve suçun sosyo-ekonomik köklerine inilmeden yapılan kitlesel tahliyelerin,

¹<https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1459>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

kısa vadede idari bir rahatlama sağlasa da orta vadede bir güvenlik açığı ve cezasızlık kültürü yarattığını ortaya koymaktadır.

Bu değerlendirme notu; Aralık 2025'te yürürlüğe giren düzenlemenin kapsamını, sürecini ve olası toplumsal maliyetlerini, Türkiye'nin 2000 yılındaki Rahşan Affı deneyimi ışığında analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada süreç; cezasızlık algısı, tahliye edilenlerin profili, suçun tekrarı riski ve infaz sisteminin sürdürülebilirliği ekseninde ele alınacaktır.

1. Mevcut Durum: 11. Yargı Paketi ve Örtülü Af Mekanizması

Türkiye'de infaz rejimi değişiklikleri, sıklıkla cezaevi kapasitesinin yönetilemez hale geldiği kriz anlarında başvurulmuş bir emniyet supabı niteliği taşımaktadır. Aralık 2025 itibarıyla uygulamaya konulan ve kamuoyunda 11. Yargı Paketi olarak bilinen düzenleme de bu geleneğin devamı niteliğindedir. Ancak bu düzenleme, sadece idari bir kapasite yönetimi olmanın ötesinde, içerdiği yasal teknikler ve tahliye ettiği suçlu profilleri itibarıyla ciddi bir meşruiyet tartışmasını beraberinde getirmiştir.

Hukuk devletlerinde genel af, toplumsal bir mutabakatı gerektirdiği için anayasalarda nitelikli çoğunluk şartına bağlanmıştır. Anayasa'nın 87. maddesi, genel ve özel af ilanı için TBMM üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunu aramaktadır. 11. Yargı Paketi, maddi anlamda bir özel af sonucu doğurmasına rağmen, şekli anlamda İnfaz Kanunu Değişikliği kisvesi altında yasalaştırılmıştır. Hukuk doktrininde "Anayasa'ya Karşı Hile" olarak nitelendirilebilecek bu yöntem; cezanın hukuki varlığını korurken, infaz kabiliyetini ortadan kaldırarak yasama organının anayasal sınırları dolanması anlamına gelmektedir. Yasama organı, cezanın kendisini ortadan kaldırmak yerine, cezanın infaz edilme biçimini ve süresini değiştirerek fiilen aynı sonucu doğurmuş; ancak bunu yaparken toplumsal uzlaşmayı temsil eden nitelikli çoğunluk şartını baypas etmiştir. Bu durum, düzenlemenin hukuki geçerliliği olsa dahi, toplumsal meşruiyetinin zayıf kalmasına ve cezasızlık algısının güçlenmesine neden olmaktadır.

Yapılan düzenleme, özellikle 31 Temmuz 2023 tarihini bir milat olarak belirleyerek, bu tarihten önce işlenen suçlar için denetimli serbestlik süresini istisnai biçimde genişletmiştir. Normal şartlarda koşullu salıverilmesine 1 yıl kalan hükümlülerin faydalandığı denetimli serbestlik hakkı, bu düzenleme ile 3 yıla, bazı durumlarda ise daha uzun sürelerle yayılmıştır.

Bu matematiksel değişiklik, yatarı olmayan suçlar kategorisini fiilen genişletmiştir. Örneğin, 6 yıl hapis cezası alan bir hükümlü, infaz indirimleri ve genişletilmiş denetimli serbestlik hükümleri sayesinde cezaevinde neredeyse hiç kalmadan veya çok kısa bir süre kalarak tahliye olabilmektedir. Bu durum, suçun karşılığı olan yaptırımın caydırıcılık fonksiyonunu işlevsiz hale getirmektedir.

Kamuoyundaki infialin temel kaynağı ise düzenlemeden yararlananların profilleridir. Tahliyeler sadece "kader mahkûmu" olarak nitelendirilebilecek hafif suçlularla sınırlı kalmamıştır. Terör, kasten öldürme ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kapsam dışı bırakılmış gibi görünse de kasten yaralama, yağma (gasp), hırsızlık, dolandırıcılık ve organize suç örgütü üyeliği gibi toplum güvenliğini doğrudan tehdit eden suçlardan hüküm giyenler, infaz paketinin sağladığı indirimlerden yararlanmıştır.

Rojda Yakışıklı ve diğer vatandaşlarımızın hayatını kaybetmesine neden olan failerin profilleri incelendiğinde, bu kişilerin daha önce defalarca benzer suçlara karıştığı, ancak infaz

sistemindeki bu tür boşluklar sayesinde sokağa dönebildikleri görülmektedir. Bu tablo, düzenlemenin “toplumu suçtan koruma” ilkesiyle çeliştiğini göstermektedir.

Açık kaynaklara da yansıdığı kadarıyla 11. Yargı Paketi kapsamında ilk etapta 40-50.000 arasında hükümlünün tahliye edildiği tahmin edilmektedir. Ceza ve Tevkifevleri genel Müdürlüğü verilerine göre 2024 itibarıyla Türkiye’deki 301.397 kapasitesi bulunan 405 ceza infaz kurumunda 2 Ocak 2026 itibarıyla 402.014 mahpus tutulmaktadır. Bu verilere göre Türkiye’de cezaevlerindeki kapasite doluluk oranlarının %130’u aştığı göz önüne alındığında, bu tahliyelerin temel motivasyonunun rehabilitasyon değil, depo yönetimi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak cezaevi nüfusunda sağlanan bu %10-12’lik anlık düşüş, suçun kök nedenlerine inilmediği için geçici bir rahatlama yaratmakta; buna karşılık sokaktaki suç grafiğinde ani ve kontrolsüz bir yükseliş riskini beraberinde getirmektedir.

2. Tarihsel Referans: Rahşan Affı Deneyimi ve Başarısızlık

Kamu politikası analizinde geçmiş deneyimler, gelecekteki riskleri öngörmek için en güvenilir veri setini sunar. Türkiye’nin infaz hukuku tarihi, ne yazık ki cezaevlerini boşaltma hedefiyle yapılan ancak suç patlaması ile sonuçlanan başarısız girişimlerle doludur. Bu girişimlerin en bilineni ve en travmatik olanı, kamuoyunda “Rahşan Affı” olarak anılan 22 Aralık 2000 tarihli 4616 sayılı Şartla Salıverme ve Erteleme Yasası’dır. Bugün 11. Yargı Paketi ile karşı karşıya kalınan tablo, 2000 yılındaki bu deneyimin yapısal kodlarıyla büyük benzerlikler taşımaktadır.

2000 yılındaki düzenleme, dönemin siyasi atmosferinde “toplumsal barışın tesisi” ve “cezaevlerindeki insani olmayan koşulların düzeltilmesi” argümanlarıyla meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak yasa yapım sürecindeki teknik hatalar ve Anayasa Mahkemesi’nin eşitlik ilkesi gereği kapsamı genişleten iptal kararları, sonucu öngörülemez bir noktaya taşımıştır.

Beklenti, kader mahkûmu olarak nitelendirilen kişilerin topluma kazandırılmasıyken gerçek, adi suçlardan hüküm giymiş binlerce failin rehabilitasyon görmeden sokağa salınması olmuştur. Bu durum, toplumda adalet kavramının sorgulanmasına ve devletin cezalandırma yetkisine olan güvenin çökmesine neden olmuştur.

Rahşan Affı’nın sonuçları, kriminoloji literatüründe “Döner Kapı Etkisi” olarak tanımlanan olgunun Türkiye’deki en somut örneğidir. İnfaz kurumları, suçluyu ıslah eden merkezler olmaktan çıkıp, sadece giriş-çıkış yapılan duraklara dönüşmüştür. Dönemin Adalet Bakanlığı verileri ve bu verileri analiz eden akademik çalışmalar, affın başarısızlığını şu istatistiklerle ortaya koymaktadır:

- **Sayısal Hareket:** 1999’da 67.581 kişi seviyesinde olan cezaevi nüfusu, 2000’de 49.512 kişiye düşürülmüştür. Ancak suçun sosyo-ekonomik köklerine inilmediği için bu sayı sadece 3 yıl içinde, 2003 yılında 64.296’ya yeniden ulaşmış, 2006’da ise 70.477 kişiye çıkarak af öncesi seviyeyi de aşmıştır.
- **Tekerrür (Suçun Tekrarı):** Independent Türkçe’nin 2000 yılındaki düzenlemenin (Rahşan Affı) sonuçlarına odaklanan analizine göre; tahliye edilenlerin yaklaşık %60’ı yeniden suç işleyerek cezaevine dönmüştür (Erdem, 2020). Bu çarpıcı istatistik, infaz sisteminin caydırıcılık ve ıslah fonksiyonlarının tamamen devre dışı kaldığını; sistemin suçluyu topluma kazandırmak yerine bir suç döngüsü yarattığını göstermektedir.

Tablo 1, 2000 yılındaki Rahşan Affı ile 2025 yılındaki 11. Yargı Paketi düzenlemesini temel parametreler üzerinden karşılaştırmaktadır. Tablo, yöntemsel farklılıklar olsa da sonucun “güvenlik açığı” noktasında birleştiğini göstermektedir.

Tablo 1. 11. Yargı Paketi’ndeki infaz düzenlemesiyle Rahşan Affı karşılaştırması

Parametre	Rahşan Affı	11. Yargı Paketi
Hukuki Yöntem	Şartla salıverme ve erteleme (Örtülü af)	Denetimli serbestlik süresinin uzatılması
Temel Gerekçe	Cezaevi kapasite sorunu ve toplumsal barış	Cezaevi kapasite sorunu ve infaz iyileştirmesi
Tahliye Sayısı	İlk etapta 23.000; toplamda ise yaklaşık 45.000	İlk etapta tahmini 40-50.000
Kapsam Genişlemesi	Anayasa Mahkemesi iptalleriyle kapsam genişledi	Yasal düzenleme ile belirli tarihe (31.07.2023) endeksli
Tekerrür Riski	Yaklaşık %60	Henüz belirsiz olsa da öngörülen risk yüksek
Toplumsal Algı	“Katiller serbest kaldı” travması	Cezasızlık algısının derinleşmesi ve sokağa çıkma korkusu
Sonuç	4 yıl içinde cezaevleri tekrar doldu	Kısa vadeli rahatlama, orta vadede doluluk riski

Tablo 1’de de görüleceği üzere bu tür düzenlemelerin en ağır sosyolojik maliyetlerinden biri mağduriyet transferidir. Devlet, kendisine karşı işlenen suçlarda (örneğin vergi suçları) affedici olabilir; ancak şahıslara karşı işlenen suçlarda (yaralama, gasp, cinayet) faili affetmesi, mağdurun haklarını ihlal etmek anlamına gelir. Timur Demirbaş’ın (2001) da vurguladığı üzere, mağdurun rızası alınmadan yapılan bu tür tasarruflar, devlete olan aidiyet bağını zayıflatmakta ve bireyleri kendi adaletini arama gibi tehlikeli eğilimlere itmektedir. 2000 yılında yaşanan bu travma, bugün sosyal medyada “kimseyle tartışmayın” uyarılarıyla yeniden üretilmektedir.

3. Risk Analizi: Cezasızlık Kültürü ve Suç Sarmalı

İnfaz düzenlemeleri, yalnızca hapisane kapılarının açılıp kapanmasından ibaret idari işlemler değildir. Bu tür düzenlemeler aynı zamanda devletin suçla mücadele stratejisine dair topluma verdiği en net sinyaldir. 11. Yargı Paketi ile ortaya çıkan tablo, suç teorilerinde “cezasızlık kültürü” olarak tanımlanan riskli bir eşiğin aşılmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda mevcut düzenlemenin yaratacağı riskler; caydırıcılık teorisi, sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve güvenlik maliyeti eksenlerinde de analiz edilmelidir.

Caydırıcılığın Çöküşü: Yatarı Olmayan Suçlar ve Rasyonel Tercih

Suç ekonomisi üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Nobel ödüllü iktisatçı Gary Becker, suçlunun davranışını Rasyonel Tercih Teorisi ile açıklar. Buna göre birey, suç işlemenin

getireceği fayda ile yakalanma ve cezalandırılma maliyetini kıyaslar. Eğer ceza riski ve maliyeti düşükse, suç işlemek rasyonel bir tercihe dönüşür (Becker, 1968).

11. Yargı Paketi, denetimli serbestlik sürelerini genişleterek ve infaz indirimlerini artırarak, suçun maliyetini dramatik şekilde düşürmüştür. Hukuk jargonunda “yatırı olmayan suçlar” olarak bilinen bu durum, suç ekonomisi perspektifinden bakıldığında tehlikeli bir denkleme işaret etmektedir: Potansiyel bir fail için suçun beklenen maliyeti, yakalanma olasılığı ile cezanın şiddetinin çarpımına eşittir. Denetimli serbestlik süresinin genişletilmesi, bu denklemdaki ceza değişkenini (hapis yatma süresi) fiilen sıfıra yaklaştırmıştır. Hukuk pratiğinde “infaz kabiliyeti bulunmayan cezalar” olarak da tanımlanabilen bu tablo, suç işlemeyi rasyonel ve düşük maliyetli bir ekonomik tercih haline getirmektedir. Bu algı, ceza hukukunun temel fonksiyonu olan caydırıcılığı işlevsiz kılmakta ve potansiyel failleri suç işlemeye teşvik eden bir teşvik mekanizması yaratmaktadır.

Gatsby Eğrisi ve Kayıp Kesimler: Yoksulluk Tuzağı

Suçun tekrarı riskini analiz ederken, sadece bireysel tercihlere değil, bireyin içine döndüğü ekonomik koşullara da bakmak gerekmektedir. Bu noktada, gelir eşitsizliği ile kuşaklar arası sosyal hareketlilik arasındaki ters orantıyı gösteren Gatsby Eğrisi kavramı, Türkiye'deki durumu açıklamada kullanılabilir. Bu eğri, gelir dağılımı adaletsizliğinin yüksek olduğu ülkelerde, bireylerin doğdukları sosyo-ekonomik sınıftan yukarı çıkma şansının (sosyal mobilité) düşük olduğunu gösterir.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında gelir dağılımı eşitsizliğinin ve genç işsizliğinin yüksek olduğu ülkeler grubundadır. Resmi veriler bu yapısal sorunu doğrulamaktadır. TÜİK verilerine göre, 2016-2020 döneminde ceza infaz kurumlarına giren bireylerin %70,9'unun lise altı eğitim düzeyine sahip olması, suç ile düşük eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi desteklemektedir. Benzer şekilde, veri seti 2008 yılına ait olsa da tahliye edilen hükümlülerin yaklaşık dörtte birinin (%24,9) daha cezaevine girmeden önce işsiz olması, sorunun konjonktürel değil yapısal bir yoksulluk sarmalı olabileceğine işaret etmektedir. Düşük eğitim seviyesine sahip ve sabıka kaydı nedeniyle damgalanmış bu binlerce genç, işgücü piyasasında yer bulamamakta ve Gatsby Eğrisi'nin yapışkan zeminine hapsolmaktadır. Yasal yollardan refah elde etme umudu kalmayan (sosyal mobilitesi durmuş) bu kayıp kesimler için suç, bir tercih olmaktan çıkıp, ekonomik bir hayatta kalma stratejisine dönüşmektedir. Rehabilitasyon sağlanmadan yapılan tahliyeler, bu nedenle kısa süre içinde suç oranlarında artış olarak geri dönmektedir.

Yargıya Güvensizlik ve Yasadışı Adalet Talebi: Mafyalaşma Riski

İnfaz sistemindeki istikrarsızlık ve cezasızlık algısı, yalnızca bireysel suç oranlarını artırmakla kalmamakta, aynı zamanda vatandaşın devletin yargı mekanizmasına olan güvenini de aşındırmaktadır. 11. Yargı Paketi ile derinleşen “suçun bedelinin ödenmediği” algısı, hukuk sosyolojisi açısından tehlikeli bir kırılmaya işaret etmektedir: Adaletin özelleştirilmesi.

Hukuk yollarının yavaş işlediği ve süreç sonucunda verilen cezaların infaz edilmediği bir ortamda, mağdurlar haklarını yasal zeminde aramak yerine hukuk dışı yollara yönelmektedir. Özellikle ticari anlaşmazlıklarda veya alacak-verecek meselelerinde, yargı kararlarının caydırıcılığını yitirmesi, bireyleri kendi adaletini tesis etme eğilimine itebilir.

Bu durum, toplumda “çek-senet mafyası” veya “tahsilat çeteleri” olarak bilinen yapıların, mahkemelerin işlevini ikame etmesine zemin hazırlamaktadır. Vatandaşın, dolandırıcıyı veya borçluyu mahkemeye şikâyet ettiğinde “nasıl olsa yatıp çıkacak” düşüncesiyle hareket etmesi, bu tür illegal yapılara olan toplumsal talebi artırmaktadır.

Dolayısıyla mevcut infaz düzenlemesi, dolaylı yoldan organize suç örgütleri için yeni bir pazar ve meşruiyet alanı yaratma riski taşımaktadır. Devletin adalet dağıtma tekelinden geri çekildiği her alan, ne yazık ki suç örgütleri tarafından doldurulmaktadır. Bu da sokaktaki şiddeti münferit bir asayiş sorunu olmaktan çıkarıp, organize ve ekonomik temelli bir sektöre dönüştürmektedir.

Güvenlik Maliyeti ve Sosyal Sermayenin Erozyonu

Sokaktaki güvensizlik hissi, sadece bireysel bir korku değil, ölçülebilir bir ekonomik maliyettir. Nitekim, hukukun caydırıcılığının olmadığı, suçluların serbestçe dolaştığına dair algının güçlendiği bir ortamda:

1. İşlem Maliyetleri Artar: İş dünyası ve bireyler, güvenliklerini sağlamak için daha fazla kaynak (özel güvenlik, sigorta vb.) harcamak zorunda kalır.
2. Sosyal Sermaye Tükenir: Fukuyama’nın da belirttiği gibi, yüksek güven toplumları ekonomik olarak daha hızlı kalkınır. Ancak sokağa çıkmayın uyarılarının yapıldığı bir iklimde, bireyler arası güven ve iş birliği erozyona uğrar.
3. Yatırım İştahı Azalır: Mülkiyet haklarının ve can güvenliğinin tehdit altında olduğu algısı hem yerli hem yabancı yatırımcı için caydırıcı bir unsurdur.

Özetle; 11. Yargı Paketi’nin yarattığı güvenlik açığı, sadece asayiş bültenlerine yansıyan bir sorun değil, Türkiye’nin ekonomik rekabetçiliğini ve toplumsal huzurunu da tehdit eden yapısal bir risktir.

4. Sonuç ve Öneriler

Aralık 2025’te yürürlüğe giren bu düzenleme, Türkiye’nin infaz politikasındaki yapısal miyopluğun son örneğidir. 2000 yılındaki Rahşan Affı deneyiminin ve mevcut verilerin ışığında yapılan bu analiz, cezaevi doluluk oranlarını düşürmek amacıyla başvurulmuş örtülü af yöntemlerinin, kamu güvenliği üzerinde onarılması güç tahribatlar yarattığını/yaratabileceğini ortaya koymaktadır.

Cezaevlerini birer depo gibi gören ve doluluk oranı %100’ü aştığında tahliye musluğunu açan bu yaklaşım, sorunu çözmemekte, sadece ertelemektedir. Döner Kapı Etkisi nedeniyle cezaevleri kısa sürede yeniden dolarken, sokaklar suçun profesyonelleştiği ve cezasızlık algısının hâkim olduğu alanlara dönüşmektedir. Rojda Yakışıklı, Hasan Durka ve Nida Türkmen gibi vatandaşlarımızın hayatına mal olan bu süreç, sistemin oyun kurallarının kökten değişmesi gerektiğini göstermektedir. Bu çerçevede, politika yapıcılar için önerilerimiz üç temel başlıkta toplanmaktadır:

Öneri 1: Örtülü Af Pratiğine Son Verilmeli ve Hukuki Öngörülebilirlik Sağlanmalı

- **Sorun:** Anayasa’nın 87. maddesinde öngörülen nitelikli çoğunluk şartını aşmak için genel af yerine “İnfaz Kanunu Değişikliği” yöntemine başvurulması, hukuki güvenliği zedelemekte ve yasama kurnazlığı olarak algılanmaktadır.

- **Öneri:** İnfaz rejimi, dönemsel siyasi ihtiyaçlara veya cezaevi kapasitesine göre esnetilip daraltılan bir lastik olmaktan çıkarılmalıdır. Eğer toplumsal bir zorunluluk varsa bu durum şeffaf bir şekilde genel af olarak tartışılmalı ve anayasal uzlaşısı aranmalıdır. Aksi takdirde, sık sık değişen infaz oranları, yatarı olmayan suçlar algısını kalıcı hale getirmektedir. Kanunilik ve öngörülebilirlik ilkesi gereği, infaz sistemi istikrarlı bir yapıya kavuşturulmalıdır (Özgenç, 2023).

Öneri 2: Depo Yönetimi Yerine Rehabilitasyon Odaklı İnfaz

- **Sorun:** Mevcut sistemde denetimli serbestlik, hükümlünün topluma entegrasyonunu sağlayan bir denetim mekanizması değil, otomatik bir erken tahliye aracı olarak işlemektedir. %60'lara varan tekerrür oranları, sistemin ıslah etmediğinin kanıtıdır.
- **Öneri:** Cezaevlerinin başarı kriteri, “kaç kişiyi tahliye ettiği” değil, “tahliye edilenlerin kaçının yeniden suç işlemediği” olmalıdır.
 - Tahliyeler, otomatik süre dolumuna göre değil, risk değerlendirme raporlarına göre yapılmalıdır.
 - Denetimli serbestlik, elektronik kelepçe ve yoğun psikososyal takiple gerçek bir denetim sürecine dönüştürülmelidir.

Öneri 3: Suçla Mücadele Sosyo-Ekonomik Bir Kalkınma Hedefi Olmalı

- **Sorun:** Alan Krueger’in literatüre kazandırdığı Gatsby Eğrisi, gelir dağılımı adaletsizliği ile kuşaklar arası sosyal hareketlilik arasında negatif bir ilişki olduğunu kanıtlamaktadır. Türkiye gibi eşitsizliğin yüksek olduğu ülkelerde, yoksul bir hanede doğan bireyin yasal yollarla refah basamaklarını tırmanması, yani sosyal mobilité imkânsıza yakın hale gelmektedir. Robert Merton’ın Gerilim Teorisinde belirttiği üzere; toplumun sunduğu ekonomik hedeflere yasal yollardan ulaşamayan bu kitleler için suç, bir sapma değil, zorunlu bir hayatta kalma inovasyonuna dönüşmektedir.
- **Öneri:** Suçla mücadele, sadece İçişleri ve Adalet Bakanlıklarının uhdesinden çıkarılarak, makroekonomik bir kalkınma hedefi olarak kurgulanmalıdır. Ceza infaz sistemi, “yatarı olmayan suçlar” algısıyla suçun fırsat maliyetini düşürmekten vazgeçmelidir. Eş zamanlı olarak, Gatsby Eğrisi’nin işaret ettiği yapışkan zemin etkisi kırılarak, dezavantajlı grupların işgücü piyasasına yasal yollardan entegrasyonunu sağlayacak mesleki ve ekonomik rehabilitasyon programları hayata geçirilmelidir.

Devletin asli görevi, suçluyu cezalandırmaktan öte, vatandaşının yaşam hakkını korumaktır. İnfaz matematiği ile oynamak günü kurtarabilir ancak kaybedilen adalet duygusunu ve yitip giden canları geri getirmez. Türkiye, Rahşan Affı’ndan 25 yıl sonra aynı hatayı tekrarlamak yerine, adalet terazisini yeniden dengelemek zorundadır.

Kaynakça

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (2026). *Ceza İnfaz Kurumları İstatistikleri*.

Becker, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*, 76(2), 169-217.

Demirbaş, T. (2001). Af Tartışmaları ve 4616 Sayılı Kanun. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 15-42.

Erdem, A. K. (2020, 17 Nisan). *Uzmanların iddiası: Serbest kalan mahkumların yüzde 60'ından fazlası yine suç işleyip cezaevine dönebilir*. Independent Türkçe.

Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. Free Press.

Özgenç, İ. (2023). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yücel, M. T. (2007). *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*. Türkiye Barolar Birliği Yayınları.